

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИ МАНІПУЛЯЦІЇ

Розвинене критичне мислення постає надзвичайно важливим інструментом в сучасному світі, де маніпуляції та впливові техніки стають все більш витонченими. Критичне мислення є тим інструментом, що захищає від впливу недостовірної інформації чи спритно маскованих аргументів, прислуговуючись бар'єром проти впливових технік. Д.Дьюї зазначав, що «сутність критичного мислення є у призупиненій оцінці; та сенс цього призупинення у запиті для визначення природи проблеми перед подальшими діями у спробі вирішення цієї проблеми. Це, більше, ніж інші речі, перетворює звичайний умовивід у обґрунтований логічний умовивід, поспішні висновки у сталі доведення» [1]

Маніпулятори, користуючись відсутністю критичного мислення для омані людей, застосовують такі прийоми [2]:

Емоційний штурм. Маніпулятор провокує сильні емоції, такі як страх, гнів, радість або смуток. Емоційні сплески можуть затуманити розум і зробити людей більш сприйнятливими до впливу. Наприклад, рекламодавці можуть наганяти страхи, аби змусити людей купувати певний продукт. Якщо наголошувати, що цей продукт захистить від хвороби або допоможе зберегти молодість, люди, які бояться захворіти або набувати віку, будуть радо купляти цей продукт, навіть якщо його ефективність і не дуже помітна. Особливо маніпулятивним може бути відчуття страху. Нагнітання тривоги, страху є провідним інструментом в інформаційних війнах. Взагалі, апеляція до нижчих інстинктів також активно використовується у маніпулятивних схемах.

Апелювання до «логіки». Маніпулятори використовують «логічні» аргументи, які насправді тільки здаються правильними, бо містять логічні помилки. Ці помилки можуть бути неочевидними, їх важко помітити, якщо не розвинуто критичне мислення. Так, аргумент, що певна політична партія є найкращою, бо має має обґрунтовані економічні програми і буде найбільш ефективною в боротьбі з злочинністю може виглядати переконливо. Якщо критично його осмислювати, то він руйнується шцент.

Апеляція до авторитету. Почасти використовуються посилання щодо авторитетних осіб або організацій, аби підсилити власні позиції. Також

часто згадуються знайомі, знайомі своїх знайомих тощо. Тобто, авторитети можуть бути реальними чи вигаданими, але вони викликають довіру у людей. Саме за таким алгоритмом з'являються публічні люди в рекламі.

Розвинене критичне мислення дозволяє розпізнавати прийоми маніпуляції навіть якщо вони добре масковані, аналізувати інформацію та виявляти логічні помилки або несумісні твердження, приймати обґрунтовані рішення, не піддаючись емоціям. У цьому сенсі розвиток критичного мислення стає важливим завданням для суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Dewey J. How We Think. Heath, Boston, 1910. Republished 1991 by Prometheus Books, Amherst, NY, p. 74.

2. «Маніпуляція: як вона працює та як її розпізнати» – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.psychologytoday.com/us> (Дата звернення 15.04.24р.)

3. «Критичне мислення – що це і як його розвинути» – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://official-online.com/lifestyle-2/style-life/critical-thinking/> (Дата звернення 15.04.24р.)